

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

IKLANBERÉNY KÖZSÉG TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVÉHEZ

2024

**AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNYT
KÉSZÍTETTÉK:**

Régészet:

Takács Károly
régész szakértő

Régész diploma száma: 1510/2000 (ELTE-BTK).
Szakértői engedély regisztrációs száma: R4XH98
Nyilvántartásba vétel sorszáma: 17/2011

Épített örökség:

Godavszky Beáta
TT-1 18-0019/2001
vezető településtervező
ARCHIGRAF BT.

Készült Iklanberény község
önkormányzata megbízásából

---

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT:

1.1. A település történeti leírása

Földrajzi-topográfiai leírás

Iklanberény község Vas megye északi, a Répce-sík kistáj középső részén helyezkedik el, a Répcebe folyó Metőc-patak mellett. A tájegység (Répce-sík) ezen része sűrű völgyhálózattal és kisebb patakokkal szabdaltnak enyhén hullámos felszínű, vályoggal és lösszel fedett kavicstakarós síkság. A térségben megfigyelhető agyagbemosódásos barna erdőtalajok az ősi növénytakaróra, a lombos erdőkre utalnak. A község külterülete szinte teljes egészében mezőgazdasági művelés alatt áll.

Történeti összefoglaló

A település területén vélhetően már az őskorban is volt emberi jelenlét, azonban jelentősebb letelepedés a honfoglalást követően történt a környéken. Erre utal a község nevének eredete is, amely részben mandzsú-tunguz (török) jelentéssel bír: "berény" kifejezés íjat jelent e nyelven. Ez arra enged következtetni, hogy a honfoglalást követően azt a területet is egy csatlakozott török nyelvű nép szállta meg. A településnév első része pedig ősi magyar eredetű, az Icol (hőköl) személynévből származtatható.

A települést egy 1234-re keltezett oklevélben Kál falu határjárása során, mint Szatmár fia Miklós faluját említik (*tenet metas cum villa Nicholai filij Zothmar nomine Beren*). 1264-ben pápai oklevélben szerepel a helység Szent Demeter tiszteletére szentelt kápolnája: *Capella Sancti Demetrii de Boren*.

A késő középkortól kezdve köznemesi községként írnak róla. Legjelentősebb birtokosa a Berényi-család volt. 1405-ben Berényi György Margit nevű lányát említik: *domina Margaretha vocata filia Georgii de Beren*. 1458-ban a soproni alispán és a szolgabírák bizonyáglevelében azt olvashatjuk, hogy Berényi István fiának, Péternek három ökrét, Pulán lakó Kántor Jakab és társai elhajtották. 1464-ben az alispán és a szolgabírák kivizsgálják a Berényi Miklós és fia által Berényi István fia Péterrel elkövetett hatalmaskodást.

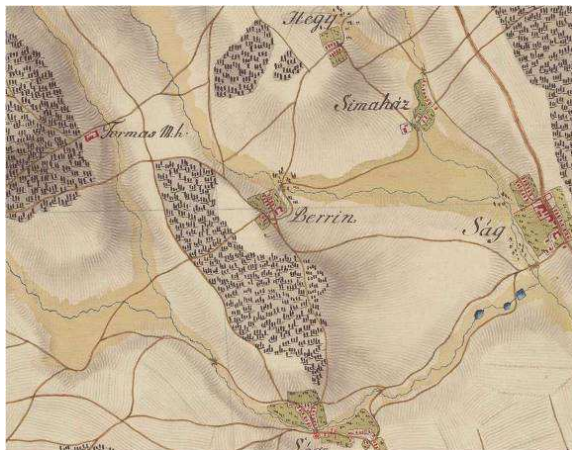
1549-ben egytelkes nemesek lakták a falut, közülük két adófizetőt írtak össze. Később, a század végén és a 17. század elején jobbágytelkekről is írnak a faluban. A 16. század végén a vármegyei közgyűlési jegyzőkönyvekben gyakran felbukkannak a Berényi család tagjai. 1597-ben nemesi kúriát is építettek, feltételezhetően a mai Fő utcai kúriaszerű épület helyén vagy annak közelében.

1600-ban 11 házat írtak össze a kistelepülésen. 1787-ben az első népszámlálás 24 házban 121 lakost talált a községben.

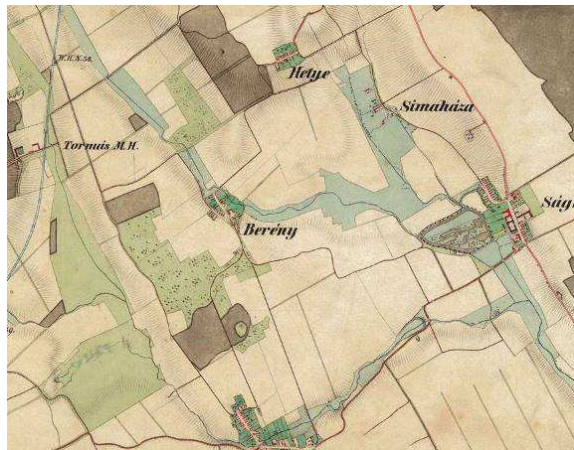
A korabeli feljegyzések nem bővelkednek a község leírásában, viszont az kiemelhető mindegyikből, hogy a szántóterületek mindig meghatározóak voltak: Fényes Elek szerint a település közel 2/3-át szántó föld tette ki.

Iklanberény az I. katonai felmérésen (1784) még Berrin néven kerül említésre. A település két utcája, a Fő utca és a Béke utca már kialakult, amelyek mentén felépült a néhány épületből álló településmag. A házakhoz nagyméretű kertek tartoztak és kiemelhető egy kisebb gazdasági jellegű beépítés, majorság jelenléte a harangláb mai helyének közelében. A Metőc-patak is szépen kirajzolódik a beépített területtől ÉK-i irányban, amelynek mentét termékeny gyepek vették körül.

A II. katonai felmérés (1845) már Berény néven említi a községet. A központi településmag jelentősen nem fejlődött a korábbi évekhez képest, viszont a lakó és gazdasági épületek a jelölésben elkülönítésre kerültek. A nagyméretű kertek továbbra is megmaradtak az épületek körül, valamint fellelhetőek a majorság épületei is a Béke utca mentén. A belterületől délre, a Lócs felé vezető út mentén megjelent a temető területe is, amely szinte akkora léptékű, mint napjainkban. A Fő utcában jelenleg Szűz Mária Szent Neve kápolnaként álló kis harangláb elődje az 1800-as évekből származik a II. katonai felmérés tanúsága szerint.

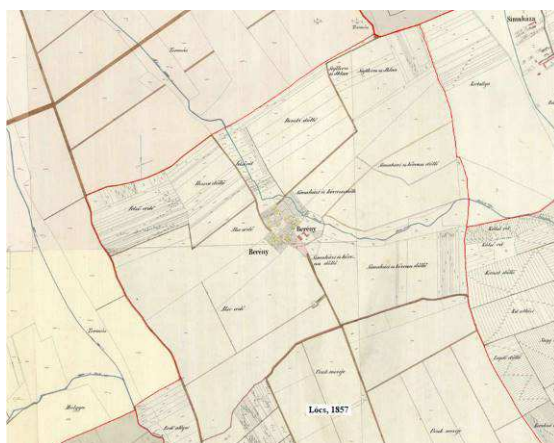

Iklanberény az I. katonai felmérésen (1784)

Iklanberény a II. katonai felmérésen (1845)

Az 1857-es kataszteri felmérés helyrajzi számosan és telekhatárosan ábrázolja a település bel- és külterületi parcelláinak szerkezetét. A lakóházak kertjei továbbra is jelentős kiterjedéssel bírnak. Elkülönítésre került a Béke utcai majorság két nagyobb épülettömbje.

Iklanberény a kataszteri térképen (1857)

A III. katonai felmérés (1880) a II. katonai felméréshez és a kataszteri térképhez hasonlóan Berényként nevezi meg a települést. A településmag kismértékű növekedése megfigyelhető, elsősorban a Tormásliget felé vezető út mentén. Az épületekhez tartozó kertek területe kissé csökkent, átadva helyüket a gyepeknek. A temető közelében kialakult egy majorság jelentős méretű telekkel, ahol napjainkban egy kastélyszerű, magántulajdonban lévő épület és telke található a Fő utca elején.

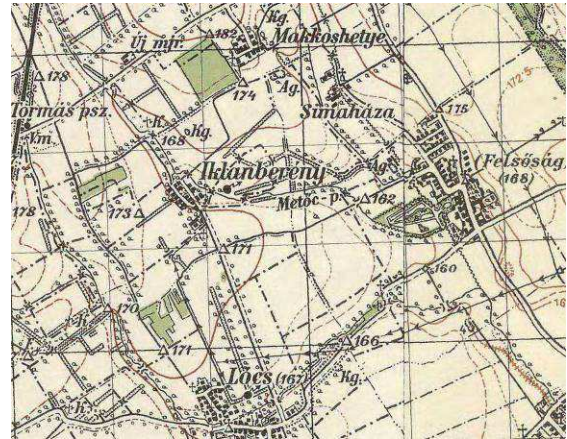
Pontszerű elemek tekintetében a kis harangláb jelölése fellelhető a térképen, valamint megjelenik egy gémeskút is a külterületi szántókban, a tormásligeti határ közelében levő erdőfolt déli sarkában.

A IV. katonai felmérésen (1941) már Iklanberényként olvasható a község. Az előző felméréshez képest viszonylag kevés változás figyelhető meg a területhasználatban. A beépített terület a Tormásliget felé vezető út mentén szinte napjaink állapotát tükrözi. Továbbra is meghatározó megjelenésében a temető melletti majorság és megfigyelhető a kis harangláb is a Fő utca és Béke utca kereszteződésénél, viszont eltűnt a korábbi felméréseken látható majorság, gazdasági beépítés a Béke utcában.

A mai belterületi telekszerkezet a korábban kialakult formában megmaradt, pontszerű értékek, szakrális elemek továbbra sem találhatóak a településen nagy számban.

Iklanberény a III. katonai felmérésen (1880)

Iklanberény a IV. katonai felmérésen (1941)

Források és szakirodalom: Árpádkori új okmánytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. Közzé teszi Wenzel Gusztáv. I-XII. Pest-Budapest, 1860-1874.; Sopron vármegye története. Oklevéltár. (szerk.) Nagy Imre. Sopron 1889-1891.; Hans Wagner - Irmtraut Lindeck-Pozza: Urkundenbuch des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Comitatus Wieselburg, Ödenburg und Eisenburg I-IV. Graz-Köln-Wien 1955-1985.; Tóth Péter: Sopron vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái I. (1579-1589) Sopron, 1994.; Turbuly Éva: Sopron vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái II. (1595-1608) Sopron, 2002.

Magyarország kistájainak katasztere I-II. Szerk.: Marosi Sándor és Somogyi Sándor. Budapest, 1990.; Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában III. Bp., 1897. 600.; Valter Ilona: Romanische Sakralbauten Westpannoniens. Eisenstadt, 1985. 139.; Tanulmányok Csepreg történetéből. Szerk: Dénes József. Csepreg, 1996. 92-99.; Belitzky János: Sopron vármegye története. Bp., 1938.; Maksay Ferenc: Sopron vármegye birtokos társadalma a XVI. század közepén. Soproni Szemle 1979. 157-170.; Herczegh Frigyes: Sopron vármegye története a Hunyadiak korában (1437-1490), Pannonhalma, 1928.; Bél Mátyás: Sopron vármegye leírása I. Descriptio comitatus Sempronensis I. Sopron, 2001.). Magyarország birtokviszonyai a 16. században. II. kötet. Szerk: Maksay Ferenc. Budapest, 1990. 666.; Vas megye kézikönyve. Főszerk.: Pete György. Budapest, 1999. 338-339.; Vas megye földrajzi nevei. Szerk.: Balogh Lajos-Végh József. Szombathely 1982.

1.2. Történeti településmag

A történeti településmagot a kataszteri térkép alábbi kinagyított, a belterületet ábrázoló kivágata figyelembe vételével lehet meghatározni. A Fő utca északnyugati szakasza nyugati oldalán jelenleg álló házsor nagy része az 1900-as évek elején épülhetett, helyi egyedi védelem alatt állnak, érdemes rájuk nagyobb figyelmet fordítani. Az utca további szakaszán a kataszteri térképen látható házsort mára teljesen átépítették, így azok nem tartoznak a történeti településmaghoz.

Kataszteri térkép 1857

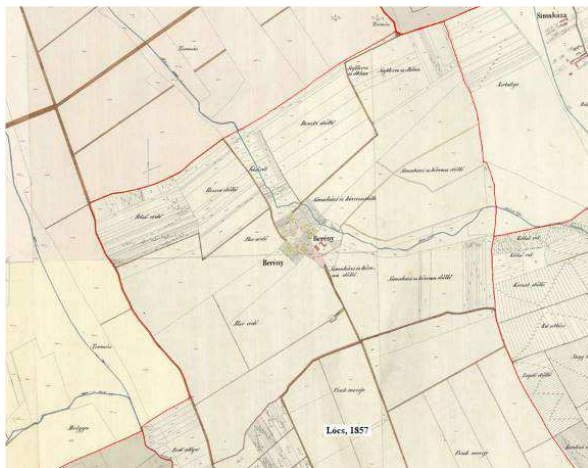
 Történeti településmag

1.3. TáJVáltozási jellemzők

A külterületen meghatározó volt az 1700-as évek végén még az egybefüggő erdőségek jelenléte, mint az érintetlen természet szimbóluma. Iklanberény akkori területén, a település

Ny-i, D-i határában volt jelentősebb, összefüggő erdőterület. A külterület többi részén a szántóföldi művelés dominált, ami bizonyítja, hogy a településen mindig is a mezőgazdasági művelés volt meghatározó köszönhetően a jó termőhelyi adottságú földeknek. A vonalas infrastruktúra tekintetében kiemelkedő a szürke infrastruktúra, ugyanis különösen sűrű úthálózat kötötte össze a környező településekkel Iklanberényt a XVIII. század végén. Szakrális és egyéb pontszerű örökségelemek elkülönítetten nem láthatóak az I. katonai felmérésen.

A II. katonai felmérésen látható, hogy a Metőc-patak nyomvonala szabályozásra került, ezáltal sokkal egyenesebbé vált, a számos kanyarulatát levágták. Mellette jelentős vizenyős területek húzódtak. Az I. katonai felmérésen megjelenő nagyméretű erdőtomb területe az 1800-as évekre radikálisan lecsökkent, csupán a tormaásligeti közigazgatási határ mentén maradt meg egy nagyobb, összefüggő erdőfolt, a többi rész hagyásfás gyepterületté alakult. A külterületi tájhasználatot ezekben az években is a szántóföldi művelés uralta, már elkülönültek a napjainkban is jellemző szerkezetet adó parcellák. Az úthálózatban jelentős változás nem történt.

Iklanberény a kataszteri térképen (1857)

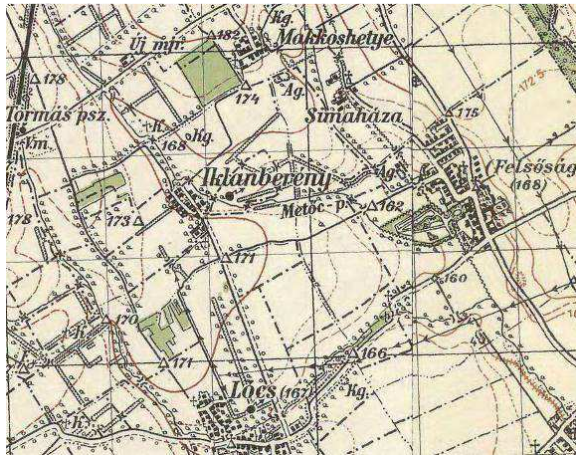

Iklanberény a III. katonai felmérésen (1880)

Az 1857-es kataszteri térképen olvasható feliratok is meglehetősen beszédesek: a dűllőnevek utalnak a talaj- és kőzettani adottságokra, valamint a domborzatra, ezáltal pedig a területhasználatokra ("Simaházi és kövecses dűllő", "Dombi dűllő", "Felső erdő", "Felső rét"). A telekszerkezetből látható, hogy a nagytáblás szántóföldek, illetve a Metőc-patak mentén nagyobb összefüggő parcellákra osztott gyepterületek domináltak. Kisebb szalagparcellák csupán a község ÉNy-i, É-i és DK-i határában voltak jellemzőek.

A III. katonai felmérés szerint a külterületen továbbra is a mezőgazdasági művelés volt a meghatározó, az 1800-as években kialakult parcellázások fennmaradtak. A tormaásligeti közigazgatási határ közelében elterülő erdőfolt területe kis mértékben, de további csökkenésnek indult a szántóterület javára. A II. katonai felmérésen még hagyásfás gyepterületként megjelenő terület is átalakult szántóvá.

A Metőc-patak nyomvonala a szabályozás után nem változott, a partvonala mentén viszont szűkült a gyepek, vizenyős gyepek kiterjedése, amely betudható a szabályozás következményeként fellépő szárazodásnak, ezáltal pedig a szántóföldi művelésnek teret adó területek növekedésének.

Iklanberény a IV. katonai felmérésen (1941)

Iklanberény napjainkban (2022, Google Earth)

A IV. katonai felmérésen a külterületen a szántóföldi művelés teszi ki a területhasználatok zömét. A patak menti gyepek és a község ÉNy-i határában elterülő erdőfolt területe tovább csökkent az előző katonai felméréshez képest, növelve a szántók kiterjedését.

A XX. század közepére jellemző országos tájfasítás eredménye Iklanberény esetében is megfigyelhető: a község Ny-i, É-i és K-i közigazgatási határát képező utakat részben vagy teljes egészében fasorral szegélyezték (a Ny-i határ mentén kétoldali fasorral). Ezekon kívül a Metőc-patak mentén is megjelent a galériásáv.

A feltárt tájváltozási jellemzők hatására alakult ki a mai településszerkezet. A napjaink állapotát tükröző Google Earth felvételen (2022) is egyértelműen a nagytáblás szántóföldi művelés határozza meg a külterületi területhasználatokat. A Tormásliget felé eső, valamint a Lócs határában elhelyezkedő kisebb erdőfoltok a mai napig fennmaradtak. Az 1950-es évek jelentős tájfasítási tevékenységének eredménye viszont jelentős részben eltűnt, mezsgyék, kisebb gyepek-cserjések keretezik a földutakat, valamint a patak mentét. Ez utóbbi esetében keskeny galériaerdősáv is megfigyelhető, de a település közigazgatási határaitól eltűntek a fasorok.

1.4. A település régészeti örökségének felmérése

A 13. században említett kápolna maradványait (1. *lelőhely*) a község központi részére, beépített területre lokalizálták. A lelőhely elhelyezkedése miatt a különféle építkezések és infrastrukturális beruházások a középkori épületmaradványt nagymértékben bolygathatták.

Fontos megjegyezni, hogy a település teljes belterületén várható régészeti leletek, elsősorban középkori településmaradványok előkerülése. Amennyiben feltételezésünk helytálló, akkor ezek a régészeti értékek jelentős károkat szenvedhettek az elmúlt évszázadok alatt.

A 2. *lelőhely* területe részben szántóföldi művelés alatt áll. Az intenzív talajművelésnek, főként a mélyszántásnak negatív hatásai vannak. Amennyiben a lelőhely területén fennmarad az intenzív talajforgatásos művelés, akkor jelentős károk keletkezhetnek a régészeti örökség elemeiben. A lelőhely egy része beépített területen helyezkedik el. Az itt korábban folyt építkezések következtében a régészeti értékek jelentős mértékben károsodhattak.

1.5. A védett műemléki értékek települési értékléltára:

Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek, országos építészeti örökségi elemek nem találhatóak Iklanberényben.

1.6. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek.

1. lelőhely. Demeter-kápolna (49011).

Régészeti jelenségek: Templom: középkor.

Leírás: Az Árpád-kori kápolna a község belterületén, a 19. századi harangláb körüli térségben helyezkedhetett el. A különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a középkori falmaradványok bolygatottsága nagymértékű lehet.

Forrás: Csepreg és a Répce-vidék az Árpád-korban. In: Tanulmányok Csepreg történetéből. Szerk: Dénes József, Csepreg 1996. 82-118.; Ilon Gábor: Vas megye megújított lelőhely-nyilvántartása, 2008. KÖH 600/864/2008.; Szabó Adrienne: Lelőhely adatainak ellenőrzése, Iklánberény, 2009. KÖH 600/2791/2009.; Valter Ilona: Romanische Sakralbauten Westpannoniens. Eisenstadt, 1985. 139.

EOV koordináták: X: 233465. Y: 480954

Helyrajzi számok: 51, 13, 47/5, 70, 50.

2. lelőhely. Béke utcától keletre.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: késő középkor, kora újkor.

Leírás: A község belterülete és a Metőc-patak között, a patakmeder felé lejtő domboldalon nagyszámban jelentkeztek késő középkori és kora újkori kerámiatöredékek, valamint kisebb tégladarabok. A leletanyag intenzitása a beépített terület felé haladva nőtt, ezért feltételezhető, hogy a telepnyom a Béke utca telkei alatt is folytatódik.

Forrás: A szerző felszíni gyűjtése (2023-02-14)

EOV koordináták: X: 233600. Y: 480950.

Helyrajzi számok: 1, 2, 47/2, 043/6.

Régészeti érdekű területek:

A mai település helyén kereshetjük a középkori Berény falu régészeti maradványait, ezért a község teljes belterülete régészeti érdekű területnek minősül. Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése nem állapítható meg pontosan, ezért régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke is.

Védettségek

A tárgyalt régészeti lelőhelyek *ex lege* általános védettséget élveznek. A település területén külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely nem található.

1.7. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, a helyi építészeti örökség helyi védelem alatt álló elemei:

Helyi egyedi védelem alatt álló elemek

Sorsz.	hrs.	rövid leírás	cím
Épületek, építmények			
1.	41	Lakóház	Fő utca 14.
2.	39	Lakóház	Fő utca 18.
3.	38	Lakóház	Fő utca 20.
4.	35	Lakóház	Fő utca 26.
5.	47/5	Harangláb	Fő utca

A helyi védelem alatt álló épületek mindegyike hosszúház, utcára néző oromzatos homlokzattal. vízszintes osztópárkánnyal. Udvari homlokzatát háromnak íves oszlopos tornác szegélyezi.

Fő utca 14. lakóház

Fő utca 18.

Fő utca 20.

Fő utca 26.

Harangláb

1.8. Építményrészlet, tömegformálás, homlokzati kialakítás,

Bejárati ajtó

Utcai oromzat kialakítása, oromzati ablakok

Tornácoszlopok

Lopott tornác

1.9. Egyedi tájértékek

A természetvédelmi hatóság, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság egyedi tájértékeket nem tart nyilván a településen. Egy régi kilométerkő található a Fő utca 2. előtt, amelyet a 2022 nyár eleji területbejáráson értékesnek találtunk, valamint megemlíthetők még a telkek kertjeiben levő régi kutak is. A község temetőjében néhány régebbi, díszesebb síremlék és a központi fészület (Mindenki keresztje) érdemel örökségelemek szempontjából említést. A következő táblázat a nyilvántartásra és megőrzésre javasolt értékeket tartalmazza, amelyeket a 2022 nyár eleji bejárás alapján vettünk fel.

Nyilvántartásra érdemes értékek:

Nr.	Név	Helyszín	Hrsz.	Főbb jellemzők
Kultúrtörténeti értékek				
Településsel kapcsolatos egyedi tájérték				
<i>Kultikus, szakrális építmény, alkotás, helyszín</i>				
1.	Mindenki keresztje	Lócstól vezető út mentén, a község temetőjében	64	Feszület a község temetőjének központjában. Egy beton alapra állított, fémből készült, díszesen megmunkált kereszt, rajta Krisztus alakjával, angyal szoborral, katonákat, szimbolizáló szobrokkal és a Szentháromság jelével. Felirata nincs.
2.	Régi síremlékek	Lócstól vezető út mentén, a község temetőjében	64	Régi síremlékek a község temetőjében. Kőből faragott, díszes síremlékek, némelyiken Szűz Mária és Krisztus-szobor is található. Feliratuk nem olvasható, így keletkezésük pontos dátuma sem látható.
Közlekedéssel, szállítással kapcsolatos egyedi tájérték				
<i>Út, útvonal vagy annak részlete</i>				
3.	Régi kilométerkő	Fő utca 2.	49/1	A Fő utca 2. előtt található régi kilométerkő, rajta 3-as számmal. Kissé megdőlt oszlop, kopott felülettel.

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE:

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és közep távon tervezett változások ismertetése.

A Helyi védelem alatt álló lakóépület sort, sem a közvetlen környezetét érintően területfelhasználási változás nem következik be, továbbiakban is lakóterület marad. A megközelítésüket szolgáló utca szabályozási szélessége nem változik, tehát az épületek homlokzati síkja és az utcát határoló vonal közötti távolság, így az előkertek mérete is változatlan.

A település területén található lelőhelyek régészeti feltárását - eltekintve a beruházásokat megelőző feltárástól - jelenleg semmi nem indokolja.

Helyben megőrzendő, reprezentatív és bemutatásra érdemes régészeti emléket az 1. *lelőhelyen* találunk. Amennyiben az itt lévő középkori kápolna falmaradványai még nem károsodtak jelentős mértékben, akkor javasolható azok régészeti feltárást követő konzerválása, részleges helyreállítása és megfelelő körülmények között történő bemutatása.

A 2. *lelőhely* területén folyó intenzív talajművelésnek, főként a mélyszántásnak negatív hatásai vannak. A lelőhely megmaradása nagyban függ attól, hogy a jelenlegi veszélyeztetés folytatódik-e, vagy pedig az érintett területen más, bolygatással nem járó hasznosításra (például rét-legelőgazdálkodásra) térnek át. Hozzá kell tenni, hogy nincs szükség feltétlenül a művelési forma megváltoztatására, hiszen az egyes talajművelési módok és módszerek között is jelentős különbségek vannak a tekintetben, hogy milyen mélységben és mennyire

---

drasztikusan mozgatják meg a talajt. A lelőhelyek területén előnyben kellene részesíteni a kis mélységű és minimális talajforgatással járó művelési módokat.

Fontos megjegyezni, hogy mindkét tárgyalt lelőhely lakóterületen található. A különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a lelőhelyeken a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű lehet, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll.

A 2. *lelőhely* területének nagyobb része még beépítetlen, jelenleg mezőgazdasági művelés alatt áll. Itt az esetleges jövőbeni építkezések régészeti értékeket veszélyeztetnek. Az engedélyeztetési eljárások során a hatóság különféle szempontok figyelembe vételével döntést hoz majd arról, hogy engedélyezi-e az egyes fejlesztéseket, s ha igen, milyen feltételekkel járul hozzá az engedély megadásához (pl: a beruházó költségére történő régészeti feltárás, próbafeltárás vagy régészeti felügyelet elrendelésével).

Régészeti érdekű területek a településen:

- A község belterületének egésze.
- A már ismert régészeti lelőhelyek közvetlen környezete.

Felhívom a földtulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. A feltárással jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV:

3.1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

A helyi egyedi védelem alatt álló épületek esetében:

A fennmaradás feltétele az eredeti rendeltetésnek megfelelő használat. A és telkének használat a védett értéket nem veszélyeztetheti. a tulajdonos vagy használó köteles azt jó karban tartani, állapotát megővni.

A helyi egyedi védelem alatt álló építmények helyreállításánál, átalakításánál és bővítésénél a védett épületek jellegzetes tömegét, formáját, eredeti arányaiban kell fenntartani. Bővítés csak úgy végezhető, ha a meglévő és az új épülettömegek arányai, formái, anyaghasználata illeszkednek egymáshoz.

A védett épületnek a közterületről látható homlokzatán nem változtatható meg

- a homlokzat felületképzése,
- a homlokzat vízszintes és függőleges tagoló elemei,
- a nyílászárók elhelyezése, mérete és formája, keretezése, jellegzetes szerkezete, anyaga, az ablakok osztása.
- a tetőzet héjazata az eredeti állapottal megegyező agyagú lehet.

A védett épület közterületről látható homlokzatán kereskedelmi célú reklám, egyéb műszaki berendezés nem helyezhető el.

Helyi védett építményre bontási engedély kiadása csak helyre nem állítható, élet- és balesetveszélyes állapot esetén, részletes felmérési- és fotódokumentáció készítése, valamint a helyi védelem feloldása után lehetséges.

A helyi védelem alatt álló építmény 15 méter sugarú környezetébe eső terület helyi védelem környezetének minősül.

A helyi védelem környezetének határán belül fotódokumentációval igazolni kell, hogy a közterületen bármely hirdető táblának, egyéb közterületi létesítménynek, berendezésnek az elhelyezése, nem közterületi építménynek az építése a védett látványt kedvezőtlenül nem befolyásolja.

Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

A település területén található lelőhelyek régészeti feltárását - eltekintve a beruházásokat megelőző feltárástól - jelenleg semmi nem indokolja.

Helyben megőrzendő, reprezentatív és bemutatásra érdemes régészeti emléket az 1. *lelőhelyen* találunk. Amennyiben az itt lévő középkori kápolna falmaradványai még nem károsodtak jelentős mértékben, akkor javasolható azok régészeti feltárását követő konzerválása, részleges helyreállítása és megfelelő körülmények között történő bemutatása.

A 2. *lelőhely* területén folyó intenzív talajművelésnek, főként a mélyszántásnak negatív hatásai vannak. A lelőhely megmaradása nagyban függ attól, hogy a jelenlegi veszélyeztetés folytatódik-e, vagy pedig az érintett területen más, bolygatással nem járó hasznosításra (például rét-legelőgazdálkodásra) térnek át. Hozzá kell tenni, hogy nincs szükség feltétlenül a művelési forma megváltoztatására, hiszen az egyes talajművelési módok és módszerek között is jelentős különbségek vannak a tekintetben, hogy milyen mélységben és mennyire drasztikusan mozgatják meg a talajt. A lelőhelyek területén előnyben kellene részesíteni a kis mélységű és minimális talajforgatással járó művelési módokat.

Fontos megjegyezni, hogy mindkét tárgyalt lelőhely lakóterületen található. A különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a lelőhelyeken a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű lehet, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll.

A 2. *lelőhely* területének nagyobb része még beépítetlen, jelenleg mezőgazdasági művelés alatt áll. Itt az esetleges jövőbeni építkezések régészeti értékeket veszélyeztetnek. Az engedélyeztetési eljárások során a hatóság különféle szempontok figyelembe vételével döntést hoz majd arról, hogy engedélyezi-e az egyes fejlesztéseket, s ha igen, milyen feltételekkel járul hozzá az engedély megadásához (pl: a beruházó költségére történő régészeti feltárás, próbafeltárás vagy régészeti felülgyelet elrendelésével).

Régészeti érdekű területek a településen:

- A község belterületének egésze.
- A már ismert régészeti lelőhelyek közvetlen környezete.

Felhívom a földtulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. A feltárásra jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

3.2. Az önkormányzati feladatok meghatározása

A helyi egyedi védelemmel járó ügyviteli munka keretében a Hivatal illetékes szakügyintézője:

- nyilvántartást vezet a védett területekről és objektumokról.
- folyamatosan, de legalább évente ellenőrzi a helyi védelem alá helyezett területeket és objektumokat és a tapasztalatokat jegyzőkönyvben rögzíti,
- jelzéssel él a polgármester felé a védelem alá helyezés, vagy a védelem törlésének szükségességéről,
- javaslatot tesz az önkormányzati támogatás odaítélésére, és az annak terhére elvégzett munkát ellenőrzi és igazolja.
- A védett értékekről törzskönyvet kell vezetni.

A védetté nyilvánítást vagy törlést a helyben szokásos módon kell közzétenni, erről írásban értesíteni kell:

- a) az ingatlan, vagy természeti érték tulajdonosát,
- b) a javaslattevőt,
- c) a Szombathelyi Földhivatalt az ingatlan nyilvántartásba történő bejegyzés céljából.

---

(10) A védelem alatt álló területet, építményt vagy természeti értéket táblával lehet megjelölni. A tábla elhelyezéséről az önkormányzat a jegyző útján gondoskodik, azt a tulajdonos, használó tűrni köteles.